

IV.

Péter és János, a tanítványok.

Jézus barátairól azt tartjuk, hogy szegények voltak. Ez általában igaz is; de szorosán véve csak annyiban voltak szegények, amennyiben a galileai nép közép-osztálya szegény volt. Volt idejük beszélgetésre, hirmondásra, zsinagógába-járásra; s találtak szabad napot, hogy meghallgassák az új profétát a Jordán mellett. Aligha kellett a megélhetésért annyit küzdeniök s izzadniok, mint korunk szegény munkásainak. Maga a szegénység sem lehetett oly rettentő Palesztina szelid éghajlata alatt, mint Europa vagy Amerika nagy városaiban, a hol a hideg tél kétszerezi a bajt és a nyomort.

Jézus tanítványai közt volt két testvér-pár Béthsaidából, a Tiberiás partján levő halász-falvak egyikéből. Tiberiás vagy Gennezáret tava, melyen a Jordán átfoly, egy tojás-alaku, édes s tiszta vizü tó, mely halakban bővölködött s bővölködik most is. Jézus nyilvános élete legnagyobb részben e vidéken folyt le. A tó észak-nyugoti sarkán feküdhetett Kapernaum, Jézus kedvencz pihenő-helye; ettől nem messze egy rendkívül gazdag s termékeny kis sikság, melyet Gennezáretnek, Galilea kertjének, neveztek. Túl a tavon, a keleti részen, kopár, meredek dombok közt

Jézus gyakran keresett és talált magányt. — A tó halai kitünő és keresett kiviteli czikkül szolgálván, számos család foglalkozott halászattal.

Egyik bibliai előadás szerint Jézus a Jordán mellett ismerkedett meg amaz ifju halászokkal, a kik kimentek volt, hogy Keresztelő Jánost hallgassák. Másik előadás szerint munkájokban találta őket, halászva, vagy hálójukat tisztogatva. Lukács szerint, Jézus a Gennezáret partján a tóduló sokaság által nyomatva, bemene az egyik hajóba, mely Simoné vala s kéré őt, hogy egy kevéssé beljebb vinné, hogy könnyebben szólhasson a néphez. — Jézus 12 tanítványáról aránylag keveset tudunk. Simonról a Kananitáról, Taddeusról és Bertalanról alig olvasunk egyebet, mint neveiket. A két testvér-pár, Jakab és János, Péter és András állanak legközelebb Jézushoz, de ezek közül is csak János és Péter válik ki. E kettő — úgy látszik — Jézustól elválhatatlan volt. Inkább ragaszkodik ezekhez, mint a többiekhez. Ezeket viszi magával, Jakabbal együtt, a Getsemáné kertbe is. — Megismerve őket, látni fogjuk, milyenek voltak a legjobb tanítványok.

Szokásos volt Judeában, hogy a tanító a ragaszkodóbb követői közül egy kis társaságot gyűjtsön maga körül. Így volt Keresztelő Jánossal is, kinek buzgó barátai egész a börtönig követték őt s ott is meg-meglátogatták. A személyes barátság és tanítványiség igényei úgy látszik erősebbek voltak a családi igényeknél, s még inkább az üzleti érdekeknél.

Péter, s valószínűleg János is, fiatal nős emberek voltak s részvényesek a halászatban. Feladták üzletüket, odahagyták otthonukat, hogy kövessék Jézust. Hogy megértsük, miként talált Jézus embereket, a kik készek voltak őérette odahagyni mindent: jussanak

eszünkbe ama rendkívüli várakozások és reménykedések, melyeket a nép akkor oly melegen ápolt. E világnak vége — hitték — közeledőben van. A fájdalom, a nyomor, a szegénység, a nemzeti lealáztatás meg fog szünni. Új király lesz, ki igazságot szolgáltat jóknak s gonoszoknak érdemeik szerint. Ha van eshetőség és kilátás, hogy e meglepő események valóban bekövetkeznek: akkor ugyan mért kötné az ember magát a halászat gyarló üzletéhez!? — A tanítványok aligha hitték azonnal, hogy Jézus, a názárethi férfiú, lenne az a fejedelem, a kire a nép várt; de Jézus magatartásában s tanítási modorában volt valami oly őszinte, oly önzetlen és oly tekintélyes, hogy a midőn így szólt: „Jer!“ — nehéz lett volna nem menni. Ki nem tudná, hogy vannak oly erkölcsi tekintélylyel, belátással és hatalommal bíró emberek, kiknek felhívását csaknem lehetetlenség visszautasítanunk? Segélyt kérnek: adunk. Pénzt kérnek: adakozunk. Harczi bátorságot és életet kérnek: önkéntesek leszünk. Ilyen volt a Jézus személyisége is; az egyszerű emberek ösztönszerűleg engedelmeskedtek neki; mialatt a gazdag ifju, mert a felhívást követni nem volt elég erős, szomoruan megy el.

Épenséggel nem mondhatjuk, hogy Péterben és Jánosban valamely kivételes emberi tulajdonság lett volna, a miért oly készségesen tanítványokká lettek. Ellenkezőleg, mindaz, mit a tizenkettőben találunk, arról győz meg, hogy ők egészen közönséges erkölcsi jellemű s közepszerű emberek voltak. Gyenge gondolkozó tehetséggel rendelkeztek; nehezen tudták felfogni Mesterük tanításait; még az egyszerű példázatokat is megmagyaráztatták maguknak. Felületesek voltak, fél-szemmel a sikerre, a tömegre és népszerűségekre kacsingatva. Szűk-keblűek, kik nem tűrik, hogy valaki, a ki

nem hozzájuk tartozik, Jézus nevében gyógyítson. Szeretnék tüzet bocsátatni alá a sámariai falura, hol nem fogadták be őket. Jakab és János előre kinyerni kívánák az ígéretet, hogy az új országban ők lesznek az elsőbb miniszterek. Ime mi mindeneket elhagytunk és követtünk téged, mint léssen azért dolgunk? — — ezt kérdezi Péter. — Nem látjuk-e bennök ugyanazon embereket, kik nemrég a tónál a halak felett alkudoztak, s irigyelték a szomszédot, ha esetleg jobb szerencséje volt! Péter kísérlete, midőn járni akar a tengeren, valjon nem túlbizakodott önhittsége vall-e?! Hát a Péterhez intézett szavak: „távozz tőlem Sátán, mert nem gondolsz arra, a mi isteni, hanem a mi emberi,“ — nem az ő világias kapzsi természetére mutatnak-e?! — Tamást sokan úgy tekintik mint a kételkedők példányképét, — pedig nem az igazság-szerető szkeptikusok, nem a komoly tudakolók, hanem a buta szkeptikusok szoktak ép oly könnyen kételkedni, mint hinni. Judás, úgy látszik, hogy pénz-kedvelő, gyenge és ravasz jellem volt sokkal inkább, mint rossz. Ha az ő szánamegítésméltó lelki-furdalásaira s öngyilkosságára visszagondolunk: alig tehetjük fel, hogy ő természetileg sokkal rosszabb lett volna a többiekénél. Hiszen tudjuk, hogy ezek a veszélynek beálltakor mindannyian szétfutottak s oda-hagyták Mesterüket; tudjuk, hogy közülök a legjobbak sem voltak képesek ébren lenni, míg ő imádkozott; tudjuk, hogy Péter, a nagy hetvenkedő, a tárgyalás alkalmával belopózva, csakhamar újra meg újra eltagadja, hogy valaha ismerte volna Jézust; s tudjuk, hogy József és Nikodémusz s egy néhány nő vette gondozás alá a Jézus holt-testét. — Szóval, a Mester élete alatt e tanítványokban alig találunk valami olyat, a mi különös elismerésre vagy

bámulatra buzdítana. Egyik sem mutatja fel sem a Nikodémusz, sem a Nathanael erkölcsi állapotát. Ha Péter és János magas rangú és vagyonos emberek lettek volna, valjon feláldoztak volna-e mindent Jézusért? Alig hiszszük. Nekik aránylag könnyű és biztos volt a Mestert követni, különben nem tették volna.

Abban nincs semmi különös, hogy Jézus az egyszerű, szegény, alázatos embereket szerette; mert hiszen — mint Nathanaelnél láttuk — vannak szegények, kik jellemileg rendkívül kitűnnek; de a tanítványok egészen közönséges jelleműek, gyávák, féltékenyek, önzők, szük-keblűek voltak, s első tekintetre alig láthatjuk be, miként választhatott Jézus ilyen embereket. Hisz bármelyik gyülekezet képes lenne ma is apostolnak előállítani 12 jobb s különb embert, kik megbízhatóbbak, mélyebb belátással, emelkedettebb erkölcsessel s önzetlen lovagiassággal bírnak, kik meghaltak volna Mesterükkel. — És mégis, Jézus szerette e közönséges embereket. Hogyan van az? — Olyan az, mintha a gyakorlatlan szemnek arany-tartalmú földet vagy sziklát műtogatunk. A gyakorlatlan szem tiszta tömör-aranydarabokat remélt látni, s a közönséges kinézésű földtől vagy sziklától csalódva fordul el. De a gyakorlott és ahoz értő bányász ismeri értékét; „nézzétek — így szól — értékes arany-szemecskék vannak ebben a földben s erek ebben a sziklában.“ Képződésével messzi előre néz s látja az arany rúdakat, melyek mosás és olvasztás által e közönségesnek látszó anyagból később előállnak. — Így vagyunk a közönséges emberi természettel is. Fölületesen tekintve, nem látunk semmi nemeset benne; a világ gúnyt űz belőle; nincs szüksége ily püsztá homokra; csak ki-metszett tiszta aranydarabokat ismer fel s fogad el.

De a Mester így szól: „adjátok csak ide ama közönséges emberi természeteket, melyekből az isteni arany fénye csak itt és amott csillámlik, sőt alig észrevehető; keverék és salak nem tesz semmit; ott benn van az értékes fém, és ez a fődolog.”

Jézus — mint már említettük — sohasem hirdette, hogy az emberi természet romlott s értéktelen; ellenkezőleg, ő azt szeretetre-méltónak tartotta. Ő mindig az eredetit, a lényegest, az istenit nézi és keresi az emberben. Tudta, hogy tanítványaiban, gyengeségeik s önzésük daczára is, van becsület-érzet és igazlelkűség. Természetük vegyes és kevert volt, de nem csupán önmagukért s saját érdekükért hagyták oda üzletüket, otthonukat s koczkáztattak mindent, követve a Mestert. Tanításait nehezen fogták fel, de hittek Jézusban és szerették őt. Mikor vállalkoztak, hogy meg is halnak érte: szándékuk tiszta és őszinte volt. Érzelmek olykor-olykor a hősiesség színvonalára emelkedtek, s az eszmények iránt is birtak bizonyos érzéssel. Jézusnak óriásilag kimagasló jelleme volt az ok, a miért tisztelték őt. Volt hazafias érzékek, s voltak vallásos vágyaik és ohajtásaik. De mindenek felett: volt bennök kötelesség-érzet; szándékoztak s igyekeztek tenni a jót; lehetett hivatkozni lelkiismeretükre; ha dorgálást kaptak is, eltűrték, — tudva, hogy az javokra válik. Megpróbáltatásaik daczára is, birtak a megállás és kitartás kitűnő tulajdonságával. Mások is állottak volt be a tanítványok sorába, de kifáradtak, elcsüggedtek és kiléptek; csak a 12 tartott ki mindvégig. Kalandorok, köpenyforgatók, önhaszon-lesők bizonyára nem sokáig állottak volna meg Jézus mellett. Ép ezért a tanítványoknak vezetőjük iránti hivsége, személyes ragaszkodása, vallásos érzületük, hazafiságuk, lelkiismer-

retességük s engedelmességük nemcsak elismerésméltó, sőt csaknem ritka tulajdonoknak látszhatnak. Tiszta tömör arany-darab alakjában valóban ritkák is, de salakkal és keverékkel vegyülve nagyon gyakoriak, — mert ezek a közepes emberi természet általános tulajdonai. Ezekkel az erényekkel és lelki tulajdonokkal szokott birni — erkölcsi értelemben véve — az a nagy közép-osztály, a melynek tagjai az erkölcsiekben sem nem gazdagok, sem nem szegények. Ezeken egészen alul vannak ama valódi szegények, a kikben ez átlagos tulajdonok, az isteni arany eme csilámai nagyon gyengék s csaknem teljesen elvesznek a salak tömegében. Isten könyörüljön ez erkölcsi szegényeken, kikben — legalább látszólag — nem ád életjelt a hiveség, nem buzognak a szép és szent dolgok iránti vágyak, s kik magát a Krisztust sem bámulják, mikor látják! Csak ezek a valódi szegények. Isten nem engedi végkép elveszni őket sem. Ha valahol a tiszta aranynak csak egyetlen szemerkéje is rejtőzik: e nagy mindenségben van szeretet elég, hogy megkeresse, megtalálja s megmentse azt.

Jézust egy oly katonához hasonlíthatjuk, ki az újonczok felett felülvizsgálatot tart. Nem szükség, hogy ezek mind szemén-szedett legények legyenek, a kik tiszteknek is azonnal beválnak; nem szükség, hogy a fegyvergyakorlatokban járatosak, a harczmezőn tapasztaltak, vagy hogy erősebbek és vitézebbek legyenek, mint mások közönségesen. Csak annyi szükséges, hogy mint közepes emberek birjanak az erő, a kitartás, az értelmesség, a bátorság és az erkölcsösség általános tulajdonaival. A már gyakorlott és tapasztalt katona, ki ez újonczokat besorozza, előrelátja, hogy biz azok ügyetlenek lesznek, haza vágnak, kifáradnak, bánják,

hogy beléptek, a harcztéren pedig esetleg megrettennek s szétszaladnak. Ámde tudja azt is, hogy ezeket ő oly bátor, tünni-tudó és kitartó katonákká teremtheti, kik az adott jelre ágyuk torkába rohannak s ha kell, együtt meg is hálnak. — Jézus tehát oly közepes jó embereket választott, milyeket csak találhatott. Ha az ő munkáját ily köz-emberekkel végezni és végeztetni nem tudta volna; ha az ő elvei és igazságai nem a közönséges emberi természet számára, hanem csak a szentek és bölcsészek számára valók lennének: akkor ez a világ nem sok hasznát vehetné azoknak. — De Jézus így gondolkozott s cselekedett: „adatok nekem jó közepes, közönséges embereket, s én oly legyőzhetlen katonákat teremtek belőlök, a kik előtt a gonoszság birodalma összeomlik!”

Van még egy tanítványi tulajdon, melyet meg kell említenünk, s ez a tanulékonytság vagy készség. E nélkül Jézus alig tehetett volna valamit. — Mint látuk, volt erkölcsi anyag jobb is, mint a minőt Jézus tanítványaiban talált; — épen mint ki a háboru idejében egy városban önkénteseket gyűjt, tudja s látja, hogy van s marad otthon katonának való elem jobb, mint minőt ő összeszedhetett. Vannak s maradnak el kiváló természeti képességgel bíró emberek, kik nem rokonszenveznek a háboruval vagy saját ügyeik miatt nem mehetnek. A mi a katona-újonczokat megkülönbözteti, ez az, hogy ők *beállottak*, be vannak jegyezve, be vannak *sorozva*; önként átadták és kötelezték magukat, hogy a katonai teendőket teljesítik, a parancsoknak engedelmeskednek.

És így Jézus tanítványi, mint közönséges emberek, más közönséges emberektől, sőt a náloknál jobuktól is, abban különböztek, hogy *átadták* magukat,

hogy Jézustól, a míg vele vannak, tanuljanak s neki engedelmeskedjenek.

A *keresztény* ember tehát, csak azért mert *keresztény*, nem állithatja magáról, hogy ő természetileg jobb, mint más emberek; mert meglehet, hogy oly jó sincs. Még kevésbé követelhet magának tökéletességet. Az igazság az, hogy *be van sorozva*, s mint ilyen, köteles tanulni s egy magasabb eszményi életre törekedni. Ha Krisztus parancsát hallja: legalább megmozdul, hogy teljesítse; ha az ő szellemét érzi: megkísérli, hogy felmutassa. Ha Isten akaratáról értesül: megpróbálja, hogy elfogadja és kövesse. Ha a kötelesség kiált — „ostromoljátok a várat!": a besorozott ember neki megy, még ha meg kell is halnia; ha az ostrom közben megrettenve meghátrálna: bizni lehet, hogy a kapitány szavára ismét a lobogó alá sorakozik. — Ebben áll a valódi kereszténység és tanítványiség, s ez annak helyes meghatározása.

Mostmár könnyen beláthatjuk, mért adott Jézus oly sokat a tanítványiságra. A háboruban besorozott férfiakra, katonákra van szükség. Mind hiábavaló emlegetni, hogy melegen rokonszenvezünk a nemzeti ügygel, — ha ezalatt saját üzletünkre s pénz-szerzésre fordítjuk időnket. Mind hiábavaló mutogatni, hogy van katonai bátorságunk s fizikai erőnk, — ha közre nem működünk s valahogyan győzelemre nem segítjük a szent ügyet, melyért ők tényleg harcolnak. Nemcsak, de a legkitünőbb tehetségeink is megromlanak, ha nem fegyelmezzük s rendszeresen nem míveljük azokat. „Van jó zenei hallásom s természetes hangom, — szól az egyik, — s nem fogadok magamnak tanítót." Teheti, de bizonyos az, hogy a szép természetes hang elvesztegetődik. „Hangom gyenge, de a legjobb mes-

tert választom; eltüröm birálatait, gyakorolom szabályait^c — szól a másik; — és im, a közönséges hang fokként tisztábbá, kellemesebbé és erősebbé válik. A természet ellensége az öntetszésnek, önhittségnek és önelégültségnek; szüntelen ösztönöz, hogy tanítókat fogadjunk, rendszert kövessünk s engedelmeskedjünk; mindig szervezi az embereket az együttes-működésre, a közös sorakozásra.

A férfi, kit besoroztak, kiemelkedik a sorból és mint hős jó haza; míg ki otthon marad, meghal, s senki se törődik vele. Ugyanez áll a tanítványokról is. A gazdag nemes ifju (a biblia szerint) nem állott be tanítványnak, . . . s többé nem is hallunk róla. De Péter és a többi, ez egyszerű és műveletlen halászok, mert beállottak, apostolokká, vértanukká s halhatatlanokká lettek. Így van ez ma is. A mai ifjú is, ha hivatását fel fogja, jézusi fogadást teszen: „mutasd nekem a jót és a helyest, és én — Isten engem úgy segéljen — tenni fogom!” . . . Így állanak elé a világ hősei. A hol ez a fogadás hiányzik: ott az élet elsatnyul és gyalázatba süllyed.

A tanítványok életének jó-nagy részét érintetlen hagytuk. Valami történt óvelök egy-ido mulva (kivéve a szegény Judást, ki elbukott s elvesztette magát). Eljutottak ama pontra, hol Mesterük titkát belátták és átérezték; meg tudták már tenni, a mit ő tett. A völgyi ködhomályból a hegy tetejére emelkedve, a fennséges látkör hatása alatt új emberekké, sőt maguk is mesterekké váltak. A kik egykor egy néhány római zsoldos katonának fegyverétől szétfutottak: most maguk is készek a keresztre. Jellemük aranynya tisztult; lelkük megnemesült; hitük rendithetlenné változott. — Ily hősoket teremtett Jézus e közönséges emberekből.

Nem szükség — véle ő — válogatott tölgyfát venni avégre, hogy tüzet gyújtsunk. Ez a világ fölmelegíthető és felvilágosítható a magasabb minőségű Nikodémuszok s farizeusok nélkül is. Hordj csak össze jó, közönséges fát, majd meggyúl az még könnyebben és égni fog biztosabban. Ép ez a tanítványiség, t. i. az a készség, mely átadja magát a melegítésre és világításra. A ki-tünőbb minőségű (farizeusi) tölgydarabok, felhalmozva, önmaguktól sem meleget, sem világosságot nem adhattak a lelkeknek; de e közép-fajta darabok, Krisztustól szent lángot fogva, felgyúladtak, égtek és világítottak, míg maga a hideg tölgy is tőlük felgyúladott.

